

به نام پروردگار مکی

آموزش عالی فلسفه در ایران

(گفتمان‌های فکری، برنامه‌ریزی آموزشی، مهارت و اشتغال)

از مجموعه پژوهش‌های «طرح جامع اعتلای علوم انسانی معطوف به پیشرفت کشور»

دکتر مالک شجاعی جشقانی

(عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تهران ۱۴۰۰

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

فروشگاه کتاب: خیابان کریم خان زند، بین قری و ایرانشهر، پلاک ۱۷۶ تلفن: ۸۳۱۷۱۹۲

آموزش عالی فلسفه در ایران

(گفتمان های فکری، برنامه ریزی آموزشی، مهارت و اشتغال)

مؤلف: دکتر مالک شجاعی جشقوانی

ناظر: دکتر طاهره کمالی زاده

مدیر انتشارات: یدالله رفیعی

مدیر تولید و نظارت: سید محمد حسین محمدی

ویراستار صوری: آیدا قویدل

صفحه آرا: جابر شیخ محمدی

طراح جلد: فرزاد جلیلیان

کاشف: عرفان بهار دوست

۱۴۰۰

شماره کتاب: ۲۰

چاپ و صحافی: نصر

قیمت: ۶۲۰۰۰ تومان

حق چاپ برای پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی محفوظ است.

سرشناسه: شجاعی جشقوانی، مالک، ۱۳۶۱ -

عنوان و نام پدیدآور: آموزش عالی فلسفه در ایران (گفتمان های فکری، برنامه ریزی

آموزشی، مهارت و اشتغال) / مالک شجاعی جشقوانی؛ ناظر طرح طاهره کمالی زاده؛

ویراستار صوری آیدا قویدل.

مشخصات نشر: تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۵۹ص: جدول؛ ۱۴/۵×۲۱/۵اس.م.

فروست: ...مجموعه پژوهش های " طرح جامع اعتلای علوم انسانی معطوف به پیشرفت کشور "

شابک: 978-622-7689-39-6

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۳۷] - ۲۵۶.

موضوع: فلسفه -- ایران -- برنامه های درسی

موضوع: Philosophy -- Iran -- Curricula

موضوع: فلسفه -- ایران -- قرن ۱۴

Philosophy -- Iran -- 20th century

موضوع: دانشگاه ها و مدارس عالی -- ایران -- برنامه های درسی

Universities and colleges -- Iran -- Curricula

موضوع: دانشگاه ها و مدارس عالی -- ایران -- فارغ التحصیلان -- اشتغال

موضوع: College graduates -- Employment -- Iran

شناسه افزوده: کمالی زاده، طاهره، ۱۳۴۵ -

رده بندی کنگره: B۱۵۱

رده بندی دیویی: ۱۸۱/۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۸۶۴۶۴

فهرست

۵	سخن پژوهشگاه
۱۱	مقدمه
۱۵	درآمدی مفهومی - تاریخی
فصل اول: سرآغازها و سیر تکوین آموزش فلسفه غرب در ایران	
۲۵	محمد علی فروغی و علی کسری سیاسی: پیشگامان تألیف کتاب درسی
۳۶	یحیی مهدوی و آموزش فلسفه غرب در ایران
۳۷	سید حسین نصر و رویکرد سنت گرایانه به فلسفه غرب
۴۱	سید احمد فردید و منوچهر بزرگمهر: پیشگامان فلسفه فایده‌ای و تحلیلی
۴۴	هانری کربن و ایزوتسو: دعوت به فلسفه تطبیقی
۴۷	داریوش شایگان و نقد روش آموزش فلسفه غرب در ایران
فصل دوم: گفتمان‌های فکری و برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی فلسفه غرب	
۵۱	برنامه‌ریزی آموزشی فلسفه قبل از انقلاب اسلامی
۷۰	برنامه‌ریزی آموزشی فلسفه بعد از انقلاب اسلامی
۸۱	شورای تحول علوم انسانی و برنامه‌ریزی آموزشی فلسفه غرب
۸۷	متون درسی و آموزشی فلسفه
۱۰۱	مجلات فلسفی
۱۰۵	مؤسسات پژوهشی و انجمن‌های علمی فلسفه
۱۱۰	انجمن‌های علمی حوزه فلسفه

- ۱۱۳ مناسبات فلسفه و گفتمان‌های فکری در ایران معاصر
- ۱۱۳ رویکردها در مواجهه با فلسفه غرب
- ۱۲۰ فلسفه و گفتمان‌های سیاسی - اجتماعی بعد از انقلاب اسلامی

فصل سوم: مسائل مهارت و اشتغال دانش‌آموختگان رشته فلسفه

- ۱۶۰ پیشینه مطالعات مهارت‌آفرینی و اشتغال دانش‌آموختگان
- ۱۷۰ مسائل ناظر به علوم انسانی و چالش اشتغال
- ۱۷۶ مهارت‌های کلیدی مورد انتظار از دانش‌آموختگان علوم انسانی
- ۱۸۲ مسائل مهارت و اشتغال دانش‌آموختگان رشته فلسفه
- ۱۸۹ تجربه ایران معاصر

فصل چهارم: جمع‌بندی و پیشنهاداتی برای ارتقای وضع موجود

- ۱۹۴ پیشنهاداتی برای ارتقای برنامه درسی کارشناسی فلسفه
- راهکارهایی ایجابی جهت ارتقای وضعیت مهارت و اشتغال دانش‌آموختگان فلسفه
- ۱۹۷

ضمائم

- ۲۱۳ ضمیمه ۱: پیمایش جهانی آموزش فلسفه یونسکو
- ۲۲۸ ضمیمه ۲: پرسش‌نامه بررسی وضعیت مهارت و اشتغال دانشجویان فلسفه
- ۲۳۰ ضمیمه ۳: پرسش‌نامه پیمایش وضعیت اشتغال و مهارت دانش‌آموختگان دانشگاه تهران

- ۲۳۹ پی‌نوشت‌ها
- ۲۴۷ منابع
- ۲۵۹ نمایه

سخن پژوهشگاه

کتاب حاضر یکی از آثار برگرفته از طرح جامع اعتلای علوم انسانی معطوف به پیشرفت کشور است که اکنون به محضر ارباب معرفت تقدیم می‌گردد.

طرح جامع اعتلا مجموعه پروژه‌هایی به هم پیوسته و مسئله محور است که بر مبنای منشور پژوهشگاه در سال‌های اخیر مبنی بر درپیش گرفتن رهیافت بومی و کاربردی سازی علوم انسانی شکل گرفته و بر پایه خرد جمعی و تعاطی افکار خبرگان، نخست طی یک سال و نیم، از گذرگاه انجام فاز مطالعاتی و تدوین RFP عبور کرده سپس وارد اجرای طرح‌ها شده است.

این طرح کلان بر پایه این منطق شکل گرفت که برای بومی سازی و کاربردی سازی علوم انسانی لازم است سه مقوله مهم به صورت متمایز کاویده شوند و نهایتاً از همه طرح‌ها تلفیق صورت گیرد.

۱. مبانی و ریشه‌های علوم انسانی جدید ارزیابی و نقد شوند. (کارگروه مبانی)
۲. قلمرو و فرایند شکل‌گیری و سیر تاریخ ورود و استقرار این رشته‌ها در ایران نظر افکننده شود و نقد گردد. (کارگروه بازشناسی انتقادی و تاریخ)
۳. شیوه‌ها و مظاهر کاریست آن‌ها و تعامل این رشته‌ها با جامعه ایران در چرخه ارزیابی و تحلیل قرار گیرد. (کارگروه کاریست)

از گذرگاه این کندوکاوها، اتصال یا عدم پیوند آن با گنجینه‌های میراثی و تناسب یا تغایر احتمالی آن‌ها نسبت به نیازهای جامعه امروز روشن می‌شود. از سوی دیگر، این طرح‌ها با تکیه بر میراث‌های فرهنگ بومی و دینی و با

پشتوانه بهره‌گیری از مطالعات جهانی و ملی و به صورت شبکه برنامه محصول گرا و هم افزایانه شکل یافته‌اند و با رویکرد بین‌رشته‌ای و با مشارکت محققان توانای پژوهشگاه و صاحب‌نظران سرآمد سطح ملی تدوین شده‌اند.

امید می‌رود با انجام این طرح‌ها یکی از آرمان‌های انقلاب اسلامی مبنی بر استقلال فکری و رهنمودهای حضرت امام خمینی و مقام معظم رهبری در این باره پی‌جویی شود. طرح‌های اعتلا برای تحقق هدف یادشده با رویکرد ایجاد پیوند میان نظریه و عمل، می‌کوشد تا اثربخشی و سودمندی علوم انسانی را معطوف به پیشرفت کشور مبنی بر مؤلفه‌های بومی‌گرایی متعین نماید.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در مسیر تحقق بخش‌هایی از اسناد بالادستی و پی‌جویی مأموریت ویژه هیئت امنا و با مساعدت سازمان برنامه و بودجه، طرح اعتلا را برای استقرار مبنی شبکه‌ی نخبگانی علوم انسانی کشور طراحی کرده و به اجرا درآورده است.

پژوهشگاه به فضل الهی در نظر دارد به تدریج پس از انتشار مجلدات حاضر در این مرحله و هم‌زمان با متنوع‌سازی نشر محصولات طرح‌ها (از طریق گزارش‌های راهبردی، توصیه‌های سیاسی، گزارش‌های علمی ملی، بسته‌های خدمات تخصصی و مشاوره‌ای، جستارهای علمی و فنی، مقاله‌های علمی-پژوهشی، علمی-تخصصی، هم‌اندیشی‌های نخبگانی و سخنرانی‌های علمی و...) مابقی نتایج پژوهش‌ها را نیز به صورت کتاب آماده‌ی نشر سازد.

اصولاً یکی از شاخص‌های مهم که می‌تواند نشانه‌ی توفیق یک نهاد پژوهشی، به‌ویژه در قلمرو علوم انسانی باشد، اجرای طرح‌های شاخص، هم‌گرا، مسئله‌مند و ناظر به چالش‌های اجتماعی و اثرگذار در عرصه‌ی سیاست‌گذاری‌هاست که بتواند در شرایط کنونی در حقیقت مؤسسه‌ی پژوهشی را به جرگه‌ی نسل چهارم نهادهای علمی وارد سازد. تعریف و اجرای طرح اعتلا به همین منظور در مسیر تحقق قسمتی از چشم‌انداز و مأموریت روشن

پژوهشگاه، مندرج در برنامه توسعه راهبردی آن، به شمار می آید که برای نخستین بار در تاریخ پژوهشگاه برنامه توسعه تعریف و اجرا شده است و بخشی از دستاوردهای آن کتاب های مجموعه طرح های اعتلای علوم انسانی است.

در فرایند تعریف و اجرای طرح جامع اعتلا، به لطف الهی، فرصت ارتقای کیفیت علمی طرح ها و توانمندسازی و تقویت زیرساخت ها در پژوهشگاه دوچندان شده است، چنان که طی این سال ها و به موازات اجرای این طرح کلان، مشارکت بالنده تعداد کثیری از اعضای محترم هیئت علمی در اجرای طرح مذکور و رسیدن تولید سرانه علم به رشد بیش از دو برابری و رشد بیش از پنج برابری نقد متون دانشگاهی و رشد فراینده تولید و نشر مقالات و جستارهای انتقادی و انتشار فصل نامه های با کیفیت پژوهشی، برنده شدن سه سال پیاپی در جشنواره نقد سال و برگزیده شدن مکرر در جشنواره بین المللی فارابی و ده ها جشنواره ملی دیگر، صعود بیش از چهارصد پله ای پرتال در رده بندی جهانی الکسا، تأسیس قطب علمی، ارائه نظریه علوم انسانی در سطح ملی و رشد چشمگیر فعالیت های حوزه ترویجی سازی علم و تحقق شبکه نخبگانی سه هزار نفره متشکل از استادان صاحب نظر از سراسر کشور، شواهدی از این ظرفیت سازی و ارتقای توانمندی به شمار می آید.

بدیهی است با همه مزیت های این مجموعه طرح ها و آثار، بخش هایی از این کتاب ها خالی از خلل و عاری از کاستی نباشد، یقیناً اهل نظر با نقد ناصحانه و راهنمایی های راهگشای ایجابی خود پژوهشگاه را برای قوام و مایه وزی بیشتر این آثار در چاپ های بعدی مدد خواهند رساند.

در پایان، ضمن سپاسگزاری به درگاه حق تعالی و ابراز مسرت از پی جویی دغدغه استاد زنده یاد دکتر صادق آیینه وند (ره) در منشور ایشان مبنی بر

«اتصال به ریشه انطباق با زمان» یادآور می‌شود این مجموعه مرهون حمایت وزیران محترم جناب دکتر فرجی دانا، دکتر فرهادی و دکتر غلامی و اعضای محترم هیئت محترم امنا و سازمان برنامه و بودجه و نمایندگان محترم ذی ربط مجلس شورای اسلامی از یک سو و اهتمام همه همکاران طرح جامع اعتلا، شامل اعضای محترم شورای پژوهشی پژوهشگاه، کمیته علمی طرح اعتلا، جانشین رئیس و رئیس دبیرخانه طرح اعتلا، مجریان محترم طرح‌ها، مدیران کارگروه‌ها، شورای مشاوران، اعضای محترم کارگروه‌های تخصصی و کلیه محققان و ناظران علمی و داوران طرح‌های پژوهشی و کارشناسان از سوی دیگر است. لذا سزاوار به نظر می‌رسد سپاسگزار همه آنان باشیم؛ به ویژه جناب آقای دکتر سید محمد رضا امیری طهرانی زاده، سرکار خانم دکتر طاهره کمالی زاده، جناب آقای دکتر یحیی فوزی، جناب آقای دکتر علیرضا ملایی توانی، جناب آقای دکتر مهدی معین زاده، جناب آقای دکتر عبدالرحمن حسینی فر، جناب آقای دکتر حمید تنکابنی، جناب آقای مهندس فرامرز جلال شناس، جناب آقای دکتر فرهاد زیویار، جناب آقای دکتر عباس خلجی، جناب آقای دکتر عبدالله قنبرلو، جناب آقای دکتر سید محمد رحیم ربانی زاده، جناب آقای دکتر سید سجاد علم الهدی، جناب آقای دکتر سید محسن علوی پور، جناب آقای محمد علی مینایی، جناب آقای بهرنگ ذوالفقاری و تمامی اعضای محترم شورای دبیرخانه و مشاوران و کارشناسان محترم طرح. همچنین باید از جناب آقای دکتر بدالله رفیعی مدیر محترم نشر و همه همکاران گرامی ایشان در انتشارات پژوهشگاه تشکر کنم. اگرچه بزرگان و مفاخر و اعضای معزز هیئت علمی فراوان دیگری در بخش‌های گوناگون و در مراحل مختلف مدد رسان بودند که ذکر نام این شخصیت‌ها و محققان، که بیش از صد تن را شامل می‌شود، متأسفانه در این مجال اندک میسر نیست.